

діяльність або достроково пішли на пенсію, у компанії та організації Центральної і Східної Європи. Ці радники діляться своїми знаннями та досвідом, не отримуючи при цьому жодної фінансової винагороди. Щорічні гранти уряду Нідерландів та Європейського Співтовариства становлять фінансову основу НМСП. Сьогодні організація працює у 80 країнах світу через свою мережу місцевих представників. У розпорядженні НМСП – експерти практично усіх галузей сільського господарства, промисловості, торгівлі, охорони здоров'я, менеджменту і сфери суспільних послуг. НМСП дає рекомендації компаніям і організаціям за кордоном, організовує стажування в Нідерландах. Через Програму ділових зв'язків (Business Link Programme) підприємцям Центральної і Східної Європи надає допомогу у встановленні контактів із голландськими бізнесменами.

Цікавим є досвід і Регіонального агентства економічного розвитку LvivRAED Ltd. Агентство засноване у 1995 р. Це приватна, неприбуткова комерційна організація, що діє незалежно від місцевої влади і сприяє економічному розвитку Львівської області. Виступає посередником між місцевими інституціями (підприємствами й організаціями) та країнами Заходу. Пріоритет надається в підтриманні контактів з Нідерландами. Агентство розробляє бізнес-плани для підприємств та установ, плани розвитку територій; стимулює експортно-імпорتنі операції; сприяє залученню в область грантів, кредитів та інвестицій; надає послуги закордонним фірмам та інституціям, які працюють в області; бере участь у міжнародних програмах і проектах. Залучене до роботи Фонду Карпатського Євросоюзу. Співробітники агентства ініціювали чотири українсько-нідерландські проекти та допомагають у їх впровадженні, проводили дослідження для закордонних фірм в Україні і Польщі, організували семінари. Агентство представляє програму НМСР (Нідерландська програма із співробітництва та менеджменту) у Західній Україні.

УДК 338.98

УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

М.П.Ткачук, О.В.Пастухова

Охарактеризовано сучасну господарську ситуацію в агропромисловому секторі економіки України й особливості державного та ринкового регулювання виробничих процесів у галузі. Визначено й обґрунтовано напрями вдосконалення економічного механізму господарювання.

The modern economic situation in agrarian sector of Ukrainian economy and peculiarities of national and market regulation of production processes in branch were characterized. Directions of improvement of economic mechanism of management were determined and grounded.

Стратегія і тактика проведення аграрної реформи повинні концентруватися на трьох взаємопов'язаних напрямках: формування ефективного господаря-власника; створення дійового економічного механізму функціонування організаційно-правових структур; активний пошук і мобілізація внутрішніх резервів зростання обсягів виробництва, підвищення ефективності.

Сама по собі заміна форми господарювання на новій основі, створення різних організаційних формувань на базі приватної власності не дадуть бажаного кінцевого ефекту без наповнення їх новим змістом – стимулюючим економічним механізмом, функціонування якого сприятиме створенню середовища господарювання для всіх суб'єктів підприємництва.

Агропромисловий комплекс відіграє важливу роль у зміцненні економіки держави. Держава правовими та організаційними заходами має забезпечити вільний вибір суб'єктами підприємницької діяльності форм господарювання, напрямків і умов реалізації продукції, право розпоряджатися результатами своєї праці й капіталом.

Стан аграрного сектора економіки зумовлює оптимізацію пошуку ефективного економічного механізму, який забезпечуватиме: еквівалентність товарообміну; фінансову

підтримку всіх форм господарювання на селі; вільний їх доступ до кредитних ресурсів; високий рівень платоспроможної місткості аграрного ринку; економічно обґрунтовану податкову, митну та страхову політику.

На наш погляд, він повинен передбачити державне й ринкове регулювання, виходячи з пріоритетів розвитку агропромислового виробництва, кон'юнктури внутрішнього та зовнішнього ринків і врахування досвіду розвинутих країн. Саме тому будь-які зусилля з розробки різного роду програм на близьку, середню і віддалену перспективи в розрізі господарюючих суб'єктів регіонів і галузей марні, якщо не будуть відпрацьовані правила відповідно до вимог об'єктивних економічних законів („правила гри”) на рівні держави. Без них неможливо організувати ефективні виробничі відносини на рівні галузі та господарюючих суб'єктів.

Основні напрями удосконалення економічного механізму господарювання:

1. Запровадження сприятливої цінової політики.

Особливо нищівно на становище сільського господарства вплинула неконтрольована лібералізація цін, яка призвела до випереджаючого їх зростання на матеріально-технічні ресурси, вилучення з галузі додаткових фінансових коштів, руйнації добре відлагоджених міжгалузевих і міжрегіональних інтеграційних зв'язків. Диспаритет цін підірвав фінансову основу розвитку виробничої і невиробничої інфраструктури сільського господарства.

На початку реформування агропромислового комплексу досягти паритету цін досить складно, і взагалі доцільність в цьому сумнівна. Ми більше схилиємося до концепції паритету доходу і паритету віддачі ресурсів, сутність якої полягає в тому, що питома вага прибутку в ціні на сільгосппродукцію має бути такою, як і в інших галузях економіки. Сільське господарство повинно забезпечувати таку саму ефективність використання ресурсів (перш за все землі – головного виробничого ресурсу), як і несільськогосподарські галузі економіки. Такий підхід сприятиме вирівнюванню доходів трудівників сільського господарства з доходами працівників інших галузей. Розв'язання цієї проблеми передбачає комплекс заходів, серед яких, з одного боку, – підтримання цін на промислові ресурси для сільського господарства, а з другого, – субсидування окремих видів сільськогосподарської продукції. В умовах дефіциту державного бюджету одночасна їх реалізація буде нереальною. З позиції ефекту субсидування ресурсів для сільського господарства є доцільнішим, ніж підтримання цін на його продукцію. На другій стадії післяреформного періоду розширення платоспроможної місткості ринку продовольства і сировини дозволить товаровиробникам збалансувати ціни на сільгосппродукцію з динамікою цін на товари і послуги для села. Все ж таки земля повинна стати головним чинником економічного механізму, мати ринкову вартість і за цією вартістю, через земельну ренту, враховуватися у цінах на сільгосппродукцію. Формування реальної ринкової вартості землі уможливіє сільськогосподарським підприємствам одержання довгострокових іпотечних кредитів під заставу землі.

2. Надання кредитного забезпечення сільськогосподарським виробникам та заготівельно-переробним підприємствам.

Нині діючий інструментарій кредитування у нас надто збіднений, відстає від вимог життя та світової практики. Безперечно, тут повинно спрацьовувати дві умови: низький банківський процент і надійна гарантія повернення позики. Досвід розвинених країн свідчить про те, що стержнем кредитування сільського господарства в них є іпотека і лізинг. Для запровадження заставного кредиту необхідне законодавство про ринок нерухомості та іпотеку. Адже в країнах з розвинутою економікою майже половина кредитних ресурсів виділяється сільським товаровиробникам під заставу землі та нерухомості. В нинішній ситуації Міністерство аграрної політики України повинно на конкурсній основі розглядати подані проекти і формувати замовлення на кредити шляхом вивчення попиту й пропозиції на грошові ресурси, а також платоспроможності клієнтів.

3. Забезпечення стимулюючого оподаткування.

Встановлення для сільськогосподарських товаровиробників єдиного податку – податку на землю передбачає зменшення податкового тиску. Це не означає, що вся система оподаткування в галузі має будуватися тільки на земельному податку. І саме такий підхід виключає інші. З нашої точки зору, він є дуже спрощеним. Безперечним є той факт, що врахування специфіки землі як головного виробничого ресурсу при побудові податкової системи є обов'язковим.

Доцільніше, на наш погляд, і така економічна думка існує, що базовим підходом може бути розрахунок рентної плати та її врахування при ціноутворенні на сільгосппродукцію, формуванні прибутку і визначенні відповідної ставки податку. Такий підхід дає можливість розглядати оподаткування по інших галузях агропромислового виробництва при здійсненні експортних поставок, привести до відповідності податки різних рівнів.

4. Створення економічного механізму функціонування мережі сервісного обслуговування та відповідної ринкової інфраструктури.

Проведення приватизації та реструктуризації господарств не повинно ламати виробничі і технологічні зв'язки з обслуговуючою інфраструктурою. На новій приватній основі будуть формуватися виробничі, переробні, збутово-закупівельні та обслуговуючі кооперативи, корпоративізовані сільськогосподарські підприємства шляхом добровільної горизонтальної інтеграції їх структурних підрозділів або приватно-орендних підприємств. Створюватиметься мережа незалежних (немонополізованих) оптових ринків, аграрних бірж, селянських торгових домів тощо.

Ринкова інфраструктура може бути представлена підприємствами й організаціями, які виконують функції оптової торгівлі, транспортування, зберігання, стандартизації, сертифікації, цінового моніторингу, інформаційної служби. Значення має не тільки сам факт виконання тієї чи іншої функції, а й те, ким вона виконується, яка вартість її виконання, як ці послуги відбиваються на ціні кінцевого споживання.

5. Виділення бюджетних асигнувань по регулюванню і підтримці аграрного сектора економіки.

Державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників повинна здійснюватися за такими напрямками: фінансування робіт з поліпшення родючості ґрунтів, боротьби з їх ерозією, хімічної меліорації, добування торфу та реконструкції й експлуатації меліорованих земель; розвиток селекції та насінництва сільгоспкультур, племінної й ветеринарної справи в тваринництві; виробництво продуктів дитячого харчування; пріоритетні напрями сільськогосподарського машинобудування; реалізація державних цільових програм, часткова участь в акціонуванні переробних і сервісних підприємств й організацій; відновлення будівництва та функціонування соціальної інфраструктури села.

Головним сьогодні залишається створення передумов для довгострокового економічного зростання:

посилення інноваційного спрямування аграрної політики;

визначення пріоритетів структурної перебудови, технологічного і технічного забезпечення;

вирішення питань земельних відносин;

структуризація власності та формування організаційно-правових структур АПК;

стимулювання кооперації та фінансово-промислової інтеграції;

стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу.

Усе це вимагає розробки науково-технічних програм (проектів) розвитку агропромислового комплексу в післяреформний період, моделей функціонування організаційно-виробничих структур багатокладного господарювання економічних механізмів, їх санації з урахуванням регіональних особливостей України.

1. Аграрна реформа в Україні: 1990-1996: Законодавчі акти і нормативно-методичні документи / За ред. М.В.Зубця. К., 1996.
2. Дем'яненко С. До концепції національної аграрної політики // Економіка України. 1998. №1.
3. Онищенко О., Юрчишин В. Сучасна аграрна політика: особливості формування і здійснення // Економіка України. 1995. №4.
4. Реформування та розвиток підприємств агропромислового виробництва: Посібник у питаннях і відповідях / За ред. П.Т.Саблука. К., 1999.
5. Розвиток форм господарювання на селі / За ред. П.Т.Саблука та В.Я.Месель-Веселяка. К., 1993.
5. Фінансовий і ціновий механізм АПК в умовах переходу до ринку / За ред. П.Т.Саблука, М.Я.Дем'яненка, О.М.Шпичака, Д.В.Полозенка. К., 1993.